

Porno zyýanlymy?

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 январа, 2025

Porno zyýanlymy? PORNO ZYÝANLYMY?



Internet durmuşymyza ymykly aralaşandan soň, indi pornografiýa öňkülerden has aňsat görülyän elýeterli güýmenjä öwrüldi. Eýsem-de bolsa, pornografiýa adamyň özüni alyp barşyna, gatnaşyklaryna we arzuw-isleglerine nähili täsir edýärkä?

Dünýäniň dürli ýerlerinde adamlar dürli dillerde gepleýär, dürli naharlary iýýär, hatda dürli duýgulary başdan geçirýär. Edil şolar ýaly-da millionlarça adamyň gözünde hemmetaraplaýyn edim-gylymlaryň birem pornofilmlere tomaşa etmekdir.

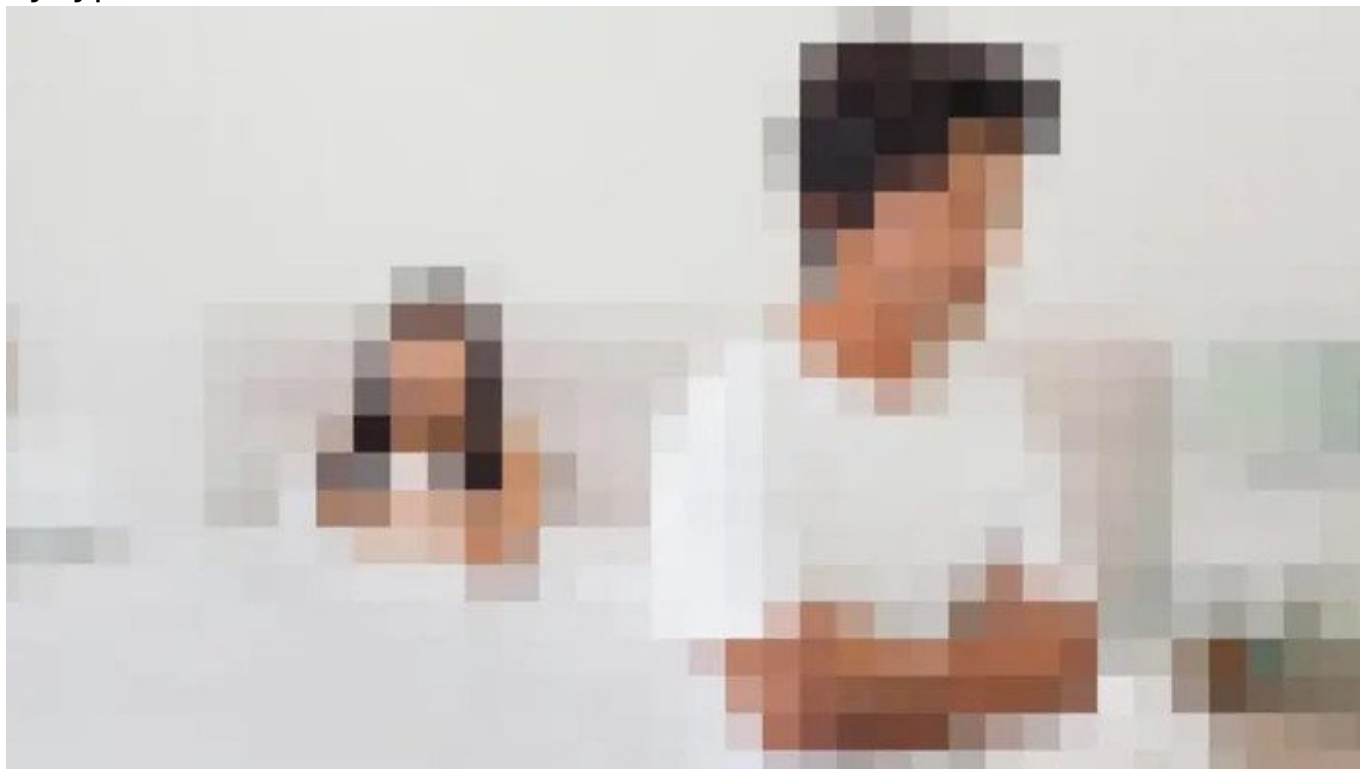
Şular ýaly köp görülyändigine garamazdan, porno jemgyýetçilik keseli hökmünde görülyär. Hatda ABŞ-nyň Ýuta ştatyndaky syýasatçylar pornony jemgyýetçilik saglygyna abanýan howp hasaplaýar.

Internet we ykjam aragatnaşyk arkaly porno soňky ýyllarda öwrülişik sepgidini başdan geçirdi. Mysal üçin, Nýukasl uniwersitetiniň ylmy-barlagçylary wirtual realizm porno tomaşaçysyny alysdaky şahs bolmaktan çykaryp, baş gahrymana öwürdi.

Hünärmenler bu ýagdaýyň hakykat bilen fantaziýanyň arasyndaky

liniýany bulaşdyrma, gatnaşyklary gowşatma we zyýanly çemeleşmelere synanyşma howpunyň bardygyny duýdurýar. Eýsem-de bolsa, pornonyň adamlara näderejede täsirini ýetirýändigini barada nähili maglumatlar bar?

Bu öwrenilmesi kyn tema. Adamlaryň porno endiklerini bolşy ýaly ýaňzytmagy ýa-da tebigy däl laboratoriya şertinde görkezmeýi kyn görülyär. Muňa garamazdan bu boýunça geçirilen barlaglaryň netijelerini jemläp, şu netijelere gelinendigini aýdyp bileris:



• **Jynsy agressiýa**

Porno bilen baglanyşykly meselelerden bide zorluk we jynsy eden-etdiliklere meýil etdirmäge, adatylaşdyrmaga we gylawlandyrmaga sebäp bolup bolmaýanlygydyr.

Bu baglanyşyk uzak wagt bäri öwdenilýär. Mysal üçin, ýetmişinji ýyllarda Kopengagen uniwersitetinde krimonologiya professory Berl Kutçinskiý Daniýadaky, Şwesiýadaky, Germaniýadaky jynsy jenaýatlaryň derejesini hasaplady. Altmyşynjy ýyllaryň ahyry bilen ýetmişinji ýyllaryň başlarynda porno bu ýurtlarda kanunlaşypdy. Pornonyň jenaýat hasabyndan aýrylmagy bilen jynsy jenaýatlaryň arasynda baglanyşygyň arasy kesildi. Tersine bu döwürde zorlama we çaga zorlama ýaly birnäçe jenaýatlarda azalmalaryň bolandygy göze ildi.

1995-nji ýylda bolsa bu boýunça geçirilen 24 ylmy-barlagyň

netijeleri öwrenilip, 4.000 adamy öz içine alýan şekilde porno tomaşa etme bilen zorlamalar we jynsy hüjümler babatdaky düşünjäniň arasynda arabaglanyşygyň bardygyna-ýokdugyna seredildi.

«Birinji görüşenlerinde erkegiň öýüne barýan aýal eýýäm sekse taýýar bolup bolýar» diýen ýaly «zorlama miflerini» pornofilmlere tomaşa edýänler has köp dogry hasaplaýar. Emma bu ýagdaý synaglary öz içine alýan barlaglarda şeýledi. Gatnaşyjylaryň beýanatynda esaslanan barlaglarda welin haýsydyr bir baglanyşyk tapylmandy.

Emma soňky ýyllarda porno has köp agressiýany öz içine almakda aýyplanýar. Bu boýunça taýýarlanan dokumental filmde öňki porno ýyldyzy togsanynjy ýyllarda pornonyň «düşekde jübütlemesi» sahnalaryny öz içine alýan bolsa, 2010-njy ýylda öwrenilen 300 porno epizodynyň 88%-de fiziki hüjümlere gabat gelip bolýardy. Muny edýänleriň köpüsi erkek, hüjüme sezewar bolýanlaram aýaldy we aýal bular ýaly epizodlarda hüjüm edilşinden keýp alýan ýaly ýa-da hiç zat bolmadyk ýaly garşylyk berýärdi.

2009-njy ýylda segsen ylmy-barlagy gözden geçiren başga bir barlagda bolsa pornolara tomaşa etmek bilen agressiýanyň arasyndaky sebäpleýin baglanyşyk gowşak hasaplandy. Bular ýaly tapyndylar aýratynam mediýadyr syýasatçylat tarapyndan bolşundan bäsibeter çişirilip görkezilýärdi. Habarnama «Pornografiýanyň jynsy hüjümi öz içine alýan hereketleriň artmagyna sebäp bolýandygy baradaky pikirlerden el çekmegiň wagty geldi» netijesine gelýärdi.

Kaliforniýa uniwersitetinden Neýl Malamut porno bilen jynsy agressiýany öwrenýän birnäçe ylmy-barlag işlerini geçirdi. Barlagyň başyndan eýýäm jynsy topulmalara meýilli erkekleriň has köp dozadaky jynsy taýdan hüjümleri öz içine alýan pornofilmleri gören ýagdaýynda jynsy hüjümleri etme ähtimallygynyň artýandygy görüldi. Emma Malamut jynsy hüjümiň sebäbi pornolara baglanyşdyrmaýardy. Ol pornofilmlere tomaşa etmek zygyderli arak içme endigine çalyň edip, özünde howply elementleriň ýokdugyna, ýöne edil arakhorlardaky ýaly dürli hili howp faktorlary bolan adamlar üçin howply bolup

biljekdigine ünsi çekýärdi.



- **Beýin we beden**

2014-nji ýylda geçirilen ylmy-barlagyň netijesi pornolara endik eden adamyň beýnisinde keýp alma bilen baglanyşykly zolagyň kiçelmegine sebäp bolup biljekdigini ýüze çykarypdy. Berliniň Maks Plank adyndaky institutynyň barlagçylary pornolara tomaşa edende altmyş erkegiň beýnisini öwrenip, pornofilme seretme endikleri barada sorag berdi.

Pornolara aşa köp seredýän erkekleriň beýnisinde sylag sistemasyny emele getirýän striatum sebitiniň kiçelendigi we täsirini duýmak üçin has ekstremistik mazmunly pornolara seretme mätäçligini duýýandyklary görüldi.

Şeýle-de ereksiýa meselesi köplenç porno tomaşa edýändigini sebäpli jogapkärçiligiň ýitirilmegine baglanyşdyrylýar. Emma muny subut edip biljek barlag ýok. Laboratoriýasa pornofilme seretdirilende köplenç pornolara tomaşa edýän erkekleriň has aňsat ereksiýa bolýandyklaryny aýdýandyklary görüldi.



- **Gatnaşyga ýetirýän täsiri**

«Bir tanşym gyz tanşynyň porno ýylgyzlyry ýyla geýinmegini we şolar ýaly hereket etmegini isleýär. Indi hezil, pornolar hemmelere elýeter. Erkek okuwçylar okuw sapagynda, awtobusda, el telefonlarynda pornolara tomaşa edýärler».

Angliýada 17 ýaşly ýetginjegiň aýdan bu sözüne mekdeplerdäki jynsy zorluklar we jynsy hüjümler boýunça taýýarlanan resmi habarnamasynda salgylanylýar.

Pornonyň aýratynam ýaş oňlan-gyzlaryň arasyndaky gatnaşyklara ýaramaz täsirini ýetirýändigini barada pikirler bolmak bilen birlikde, ylmy-barlaglar uly ýaşlylar boýunça has köp geçirilýär we çapraz netijeler ýüze çykýar.

1989-njy ýylda geçirilen bir barlagyň netijesinde Duglas Kenrik pornolara seretmegiň erkeklerde partnyorlaryna garşy gyzyklanmanyň azalýandygyna sebäp bolýandygyny aýdýardy.

Bu barlagyň psihologiki taýdan uly täsiriniň bardygyny aýdýan Rhonda Balzariniň geçen ýyl 150 geteroseksual aýal bilen 400 geteroseksual erkek boýunça geçirilen barlaglary bu pikiriň dogry däldigini ýüze çykardy. Emma Balzarini 1989-njy ýyldaky pornolaryň sanynyň we mazmunynyň häzirkilersen has tapawutly bolandygy sebäpli başga hili netijeleriň orta atylmagynyň mümkindigi bilenem ylalaşýar.

Şu ýylyň maý aýynda çap edilen başga bir barlagyň netijesinde bolsa pornolara seretmäge başlamagyň aýrylyşmagyň oňusyrasyndaky alamat bolup biljegi nygtalýardy. Aýda iki-üç gezek pornofilme seredýändigini aýdýan amerikan erkeklerinde aýrylyşma ähtimallygy has ýokary bolup çykypdy. Emma bu barlagyň pornolara seredip başlamagyň netijesidigini ýa-da şowsuz gatnaşygyň görkezijidigini anyklamak kyndy. Ýöne iň esasysy bu barlagda aýratyjam her gün pornolara seredýänleriň hiç seretmeýänlere garanda aýrylyşma ähtimallygynyň has azdygy görüldi.

• Jynsy durmuş

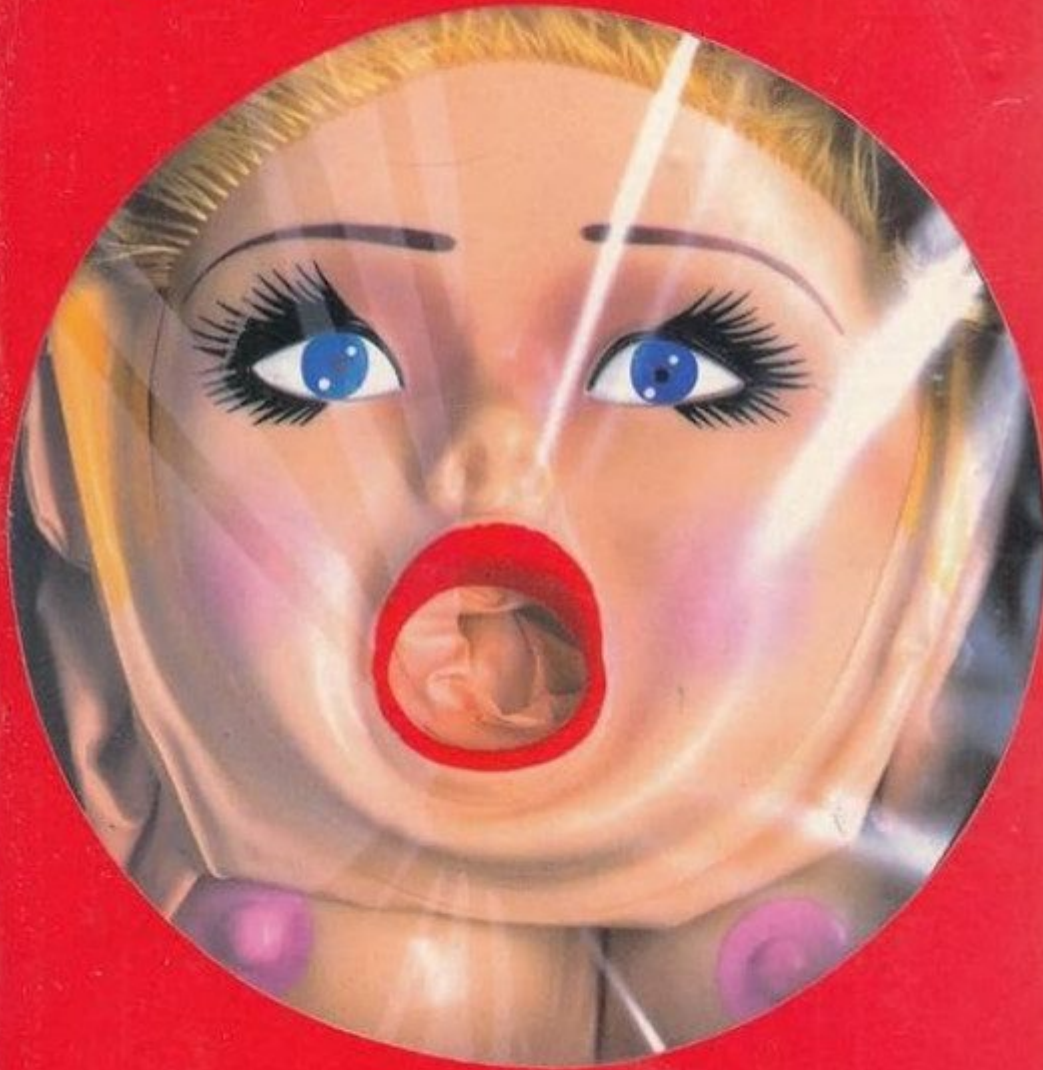
Porno umuman alanda är-aýalyň jynsy durmuşyna oňaýsyz täsirini ýetirýän zat hökmünde görülyär. Bu ýerde tomaşa edilen pornonyň görnüşi täsirli bolup bilýär. Ylmy-barlagçylar has köp pornofilm görýän erkekleriň jynsy durmuşlaryndan nägilediklerini görkezýär. Aýallar babatda bolsa munuň tersi. Hünärmenler muny aýallaryň pornony ýeke özüniň däl-de, partnýorlary bilen bile seretmegine baglanyşdyrýar. Erkekler bolsa ýeke seredenlerinde iki tarapyň razylygyna esaslanýan seks mazmunly pornony has az görýär.

Başga bir barlagda bolsa partnýorlary bilen porno görýänleriň ýeke görýänlere garanda özlerini gatnaşyklarynda jynsy taýdan has kanagatgär we has örklenen ýaly duýýandyklary görüldi.

'Brilliantly written, inventive, funny, appalling, frightening
and every bit as good as **TRAINSPOTTING**'

MAIL ON SUNDAY

Porno



IRVINE WELSH

- **Garaşlylyk**

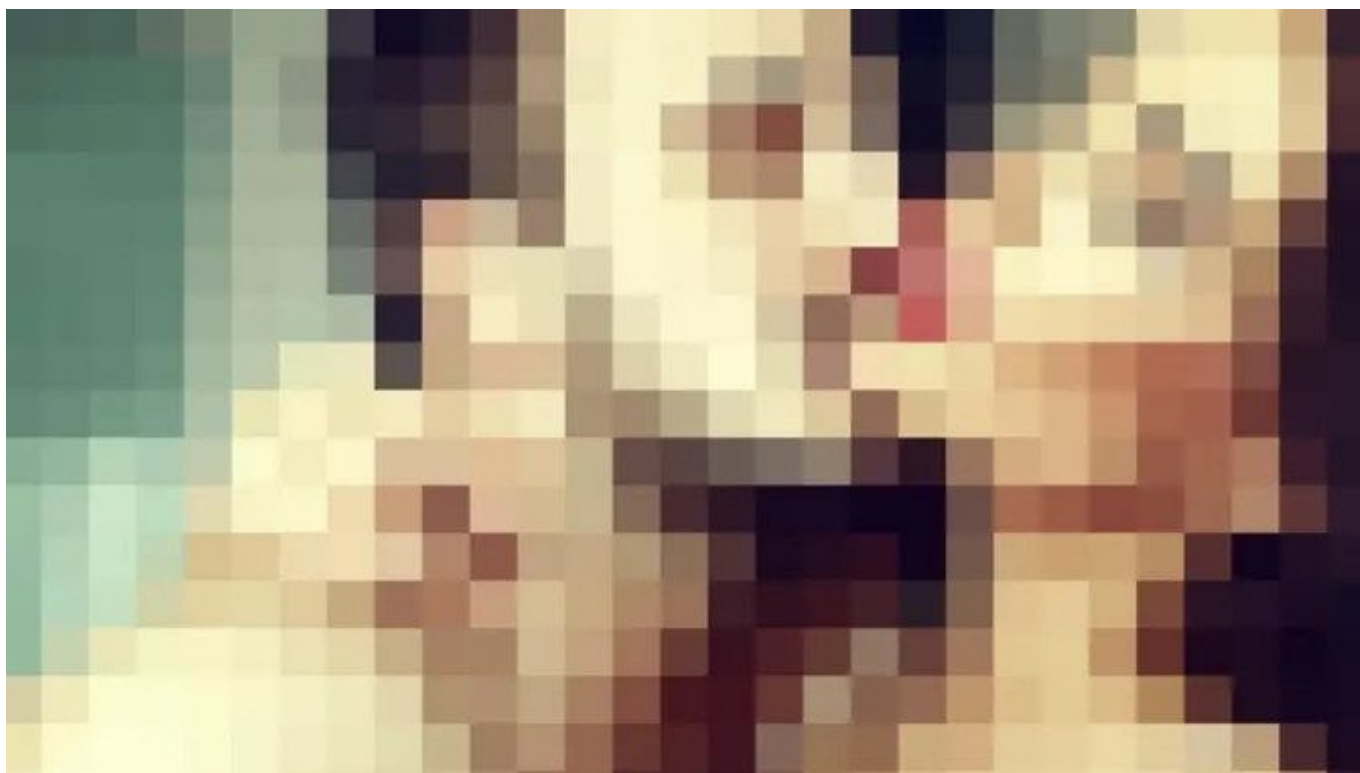
Pornonyň ýaramaz täsirleri boýunça sanawyň başyna gelyän

zatlaryň birem garaşlylykdyr.

Kembriž uniwersitetinde geçirilen barlagyň netijesinde porno garaşlylygyny neşekeşlige meňzedipdi. Bularyň ikisi-de beýnidäki birmeňzeş üç zolagy oýarýardy.

Geçirilen synaglarda neşekeşlere narkotiki serişde görkezilende beýnide aktiwleşýän nokatlar seks garaşlylaryna porno görkezilende-de aktiwleşýär, bular adaty adamlara garanda jynsy taýdan has köp meýil bildirýärdiler.

Edil neşekeşler ýaly olaram bu garaşlylygy keýp alýandyklary üçin däl-de, halaýandyklary üçin dowam etdirýärdiler. Emma barlagçylar munuň pornonyň garaşlylyk döredýändigini aňlatmaýandygyny aýdýarlar. Angliýanyň Döwlet Saglygy goraýyş hyzmatlary edarasy seks garaşlylygyny neşekeşlige meňzedýär. Kontrolndan çykan porno endigine seks garaşlylygy hökmünde garaşlpar. Emma porno seks garaşlylygynyň komponenti bolsa-da, onuň beýle garaşlylyk döredýändigini heniz subut edilenok.



• Jynsy çemeleşmeler

Pornonyň adamlary seks meselesinde has arkaýyn we açyk pikirli edýändigini aýdylýar. Emma geçirilen bir barlagyň netijesi pornonyň adamlary gerekinden artyk arkaýyn hereket etmähr iterýändigini görkezdi.

Gomoseksual erkekler bilen geçirilen bir synagda tomaşa edip duran pornolarynda prezerwativ ulanylyp-ulanylmaýandygyna baglanyşyklylykda goranyş pikirleriniň üýtgeýändigini görüldi. Şeýle-de porno tomaş etmek wagtyňy geçirmek we çem gelen biri bilen jynsy gatnaşyga girmek babatynda-da ýedi esse artyşa sebäp bolup bilýär. Emma munuň has köp betbagt adamlarda bolýandygy aýdylýar.

2002-2004-nji ýyllarda geçirilen bir barlagda porno tomaşa edýänleriň has köp jynsy partnyorlylardygy we puluna jynsy gatnaşyga girme ähtimallygynyň has ýokarydygy netijesine gelindi. Emma beýleki barlaglarda bolşy ýaly, beýle çemeleşmelere porno sebäp bolýarmy ýa-da şonsuzam öňden bar bolan sebäplere esaslanýandygy anyklyk gazananok.

• **Aýala garşy tutum**

Porno umuman alanda jynsyýetçi hereketlere we real däk jynsy tamalara sebäp bolmakda aýyplanýar. Bu boýunça geçirilen barlaglar bolsa gapma-garşylykly netijeleri ýüze çykarýar.

Kopengagen we Kaliforniýa uniwersitetinden ylmy-barlagçylar uly ýaşlylaryň 200-si bilen geçiren synagynda pornofilm görlüşini we baş esasy şahsy aýratynlygyň biri bolan uýgunlylygyň derejesini öwrendi.

Synaga gatnaşan erkekler laboratoriyada pornofilme tomaşa edenden soň has köp porno görmegiň aýallara garşy ýaramaz tutumlara sebäp bolýandygy görüldi. Emma bu diňe şahsy aýratynlyk hökmünde uýgunlylyk we ýumşaklyk derejesi pes erkekler üçin şeýledi.

THE BESTSELLING CULT CLASSIC

GIRLVERT

A PORNO MEMOIR BY ORIANA SMALL AKA ASHLEY BLUE



US \$18 | A Rare Bird Books Classic



• Netije?

Pornofilme seretmek şahsy hem-de jemgyýet taýdan birnäçe

nogsanlyk bilen baglanyşdyrylýar. Emma bu baradaky ylmy-barlaglarda dürli hili netijelere gelinýär, porno görmegi maslahat bermeýän her bir barlagyň yzyndan başga hili ylmy netije orta atylýar. Barlaglaryň usuly we öwrenilen toparyň ululygy taýdan çäkilililer bolandygy üçin bu boýunça orta atylýan görkezijiler hem dürli hili çykyp bilýär.

Pornonyň gün geldigisaýy rowaç tapandygy sebäpli howplar artyp bilermi? Häzirden anyk bir zat diýmek kyn.

Porno boýunça geçirilen barlaglarda sebäp-netije gatnaşygy taýdan bökdençlik bolup geçýär. Şowsuz gatnaşygy başdan geçirýän, beýnisindäki sylag merkezleri kiçi bolan ýa-da seksini ölemen bendisi bolan adamlarda pornofilmler jynsy hüjümlere meýil etmekte sebäp bolup bilýärmik ýa bolmasa bu adamlar pornofilme seretmäge has ýakynmy? Bulary anyk görnüşde öwrenip, netije çykarmak kyn. Emma anyk netijelere gelinçä, bu boýunça orta atylan görkezijiler pornonyň ýaramaz täsirini ýetirmegi oňa tomaşa eden adamyň özüne baglydygyny görkezýär.

Jessika BRAUN.

«BBC Future», 29.09.2017 ý. Publisistika